

SOLIDNÍ
KNIHY OSVĚTÍMSKÉ
Z ROKU 1440—1557.

NAPSAL

RUDOLF RAUSCHER.

BRATISLAVA 1930.
NÁKLADEM VLASTNÍM.

Velkou zásluhou Kaprasových Právních dějin zemí české koruny jest, že věnoval zvláštní pozornost také právnímu vývoji země slezské a lužické a neomezil se pouze na Čechy a na Moravu, jak dalo se až do jeho doby. Kapras svými právními dějinami vzbudil nový zájem o uvedené země, které kdysi náležely k českému státu. Stati jeho o Lužicích tvoří samostatné právní dějiny Lužic,¹⁾ ale zvláště důležité jsou jeho partie o právních dějinách slezských. Slezsko stalo se Kaprasovi v jeho studiích takřka druhou rodnou zemí. Máme pak od něho nejen souborné vylíčení právních dějin slezských v jeho právních dějinách, nýbrž i velkou řadu studií samostatných, které tvoří mezi sebou velký řetěz řešených sporných otázek. Právě z nich je patrna neobyčejná láska, s kterou se Kapras slezským právním dějinám věnoval. Byly to pro něho země, v nichž nalezal památky krásného českého práva v době, kdy stíhal je největší germanizační útisk a hrozilo jim nebezpečí, že budou ztraceny úplně svým dějinám. Kapras křísil právě tyto dějiny, aby posiloval jimi smutnou přítomnost.

Vznikla-li tato studie pod dojmem četby Kaprasových studií slezských, pokouší se je sledovati v krásných jejich cílech.

Je míněna také jako úvod k edici a tím je dán i její ráz. Řeší jen nejdůležitější problémy a chce vyzdvihnouti potřebu vydání právní památky velmi důležité. Z toho plyne rovněž, že sleduje stránku popisnou a nikoli rozbor věcný. Neboť toto obsahové bohatství ponecháno je pracím budoucím. —

Osvětimsko a Zátorsko²⁾ je slezskou zemí neobyčejně zajímavou pro právní vývoj práva českého i polského. Neboť zde právě setkala se v 16. stol. právo vytvořené v zemích slezských s právem polským a bylo jím vystřídáno. Ze zachovaných právních památek v Osvětimsku a Zátorsku můžeme právě velmi podrobně sledovati toto vystřídávání právního řádu jednoho druhým až do doby, kdy nahrazeno bylo dosavadní právo právem novým.

Není možno zde opakovati v celosti vylíčení politických dějin knížectví osvětimského a zátorského,³⁾ lze tu jen stručně upozorniti na některé vývojové momenty. Osvětimsko a Zátorsko vyvíjejí se jako rodová knížectví úzce spojená původně s Těšínskem, která, když se vytvořila jako knížectví zvláštní, přiklonila se lenním poměrem ku králi českému. Bylo to v době velkého rozmachu české moci nad knížaty slezskými na počátku 14. století za krále Jana.⁴⁾ Tento právní poměr poněkud se uvolňuje až v době válek husitských a po nich se plně rozvázal.⁵⁾ Je přirozeno, že právě za těchto poměrů v zemích českých stoupal vliv Polska ve Slezsku, a je tudíž pochopitelno, že i knížectví osvětimské a zátorské dostává se pod moc polskou.

1) Stati tyto byly také přeloženy: Prawne stawizny Hornjeje a Delnjeje Lužicy. Budišin 1916.

2) Literatura, která pojednává o dějinách a právních dějinách těchto zemí, je hojná: *Biermann*, Beiträge zur Genealogie der Herzoge v. Auschwitz, Notizenblatt d. hist. stat. Section d. k. k. mähr. schles. Gesellschaft zur Beförderung d. Ackerbaues, 1862, Nr. 5, 6. *Biermann*, Zur Geschichte d. Herzog. Zator u. Auschwitz, Sitzungsberichte d. ph. hist. Klasse d. A. Wien, Bd. XL., 1862; *Bostel*, Sądownictwo ziemskie Oświęcimskie i Zatorskie od r. 1440—1565. Przewodnik naukowy i literacki, 1888; *Kutrzeba*, Prawa, przywileje, statuty i lauda księstw oświęcimskiego i zatorskiego. Archiwum komisji prawniczej, IX. (1913). Srov. též *Kapras*, Zemská zřízení opolsko-ratibořské a těšínské, Sborník věd práv. a stát. 1922, *Kapras*, Právo hornoslezské, Księga pamiątkowa ku czci Oswalda Balzera. 1925.

3) Velmi stručně, ale výstižně učinil tak *Kutrzeba*. l. c. Archiwum kom. praw. IX., str. 217—219.

4) Listiny o tom *Grünhagen-Markgraf*, Lehns u. Besitzurkunden Schlesiens II. (1883), str. 577—582 č. 1., 2., 3., 7.

5) Srov. *Urbánek*, České dějiny III. 2, 822.

Děje se tak bez zásahu moci české⁶⁾ a král polský po delším vyjednávání⁷⁾ kupuje nejprve Osvětimsko a pak rovněž po dlouhém vyjednávání⁸⁾ dostává se mu i Zátorska rovněž koupí. Osvětimsko připojeno bylo tímto způsobem r. 1457, Zátorsko r. 1494 resp. až 1513 k Polsku.

Ačkoliv připojení obou knížectví slezských stalo se způsobem, který, byt stál krále polského velké oběti peněžité, zaručoval mu plné vlastnické právo nad oběma knížectvími, přece dosavadní právní vývoj v obou knížectvích přerušen tím nebyl. Setkáváme se tu se zjevem, že obě knížectví Osvětimsko i Zátorsko ještě dlouho potom podržují svůj právní řád, který odlišuje se od právního řádu polského. Je tu zvláštní stav, který způsobuje nejen, že právní řád, který dosud v obou knížectvích byl, se vyvíjel dál, nýbrž dokonce, že nebyl vázán na právní vývoj v Polsku, neboť přijímal právní předpisy, jak uvidíme, odjinud, ze Slezska a žilo tudíž i po připojení obou knížectví Osvětimska a Zátorska vědomí, že právním svým řádem náleží stále ke Slezsku.

Je tomu tak i v právu veřejném i v právu soukromém. V obou knížectvích existují zvláštní úřady, zvláštní soudy a šlechta obou těchto knížectví má zcela zvláštní právní postavení a nenáleží ke šlechtě polské. Ve šlechtě obou těchto knížectví rozeznávají se páni od rytířů, a to i v 16. stol., neboť na zemském soudě v Osvětimsku a v Zátorsku nalézají právo právě páni a rytíři. Odlišné právní postavení šlechty v obou těchto knížectvích je patrné i z toho, že šlechta zde dostává od polských králů privilegia, která potvrzují jí dosavadní právní postavení⁹⁾ a zdůrazňují se zde i právní poměry, které byly v těchto knížectvích v době jejich příslušnosti k státu českému.¹⁰⁾ A zvláště privilegia, která se týkají obou těchto knížectví zároveň,¹¹⁾ zdůrazňují jejich zvláštní postavení.

Toto odlišné právní postavení obou knížectví trvalo až do r. 1563 resp. 1564. Teprve v této době byla obě knížectví vtělena do koruny polské a právě v těchto listinách, kterými se vtělení stalo, objevuje se opět zvláštní právní postavení jejich.¹²⁾ Charakteristicky vystihl toto právní postavení obou knížectví K u t r z e b a, který určuje je jako právní poměr zakládající se na personální unii, při níž bylo plně zachováno dosavadní ústavní postavení jejich.¹³⁾

Teprve po více než sto letech bylo tudíž Osvětimsko a Zátorsko plně připojeno k Polsku nejen jako země polská, nýbrž i jako právní polská oblast. Je zajímavé, že šlechta osvětimská a zátorská je v inkorporačních listinách z r. 1563 a r. 1564 a d o p t o v á n a v šlechtu polskou a stává se údem šlechtické obce polské.¹⁴⁾ Teprve tím stává se účastna výhod polské šlechty, ale také práva polská jsou vztažena na šlechtický majetek osvětimský a zátorský. Již před inkorporováním celé šlechty uvedených knížectví se vyskytají ovšem případy, kdy jednotlivé rodiny i jejich majetek je vyjímán z práv osvětimských a zátorských, aby speciálním privilegiem byly na ně vztaženy předpisy práva polského.¹⁵⁾ To, co dříve bylo výmínečně jen u některých šlechtických rodin, rozšířeno bylo teprve r. 1563 resp. 1564 na šlechtu všechnu.

⁶⁾ *Grünhagen-Markgraf* I. c. II. str. 582 č. 11 uveřejňuje falšovanou listinu, podle které r. 1440 Vladislav (I), král český, dovoluje knížatům Václavovi, Přemyslovi a Hanušovi, aby se mohli poddati moci polské.

⁷⁾ O něm uveřejňuje doklady *Grünhagen-Markgraf* II. str. 584—611. Srov. *Kutrzeba*, I. c. 218.

⁸⁾ *Grünhagen-Markgraf*, II. str. 614—621, *Kutrzeba*, I. c. 218—219. Srov. též *Balzer*, *Corpus iuris Polonici* t. III. č. 25, 26, 27, 28.

⁹⁾ Privilegia uveřejnil *Kutrzeba*, *Prawa księstw Oswiecimskiego i Zatorskiego*, č. 1., 2., 4., 5., 7. a *Balzer*, *Corpus iuris Polonici* III. č. 28, 36.

¹⁰⁾ *Kutrzeba*, I. c. č. 2.

¹¹⁾ *Kutrzeba*, I. c. č. 17., 18., 20., 21., 26.

¹²⁾ Listiny tyto uveřejnil *Kutrzeba*, I. c. č. 42., 43.; o jednání, které při tomto vtělení bylo, srov. eod. I. str. 221—226. Srov. k tomu Terr. Zator. 7., str. 2. Obwołanie przywilejów wcielienia Zatorskiego i Oswiec. księstw do prawa koronnego Polskiego.

¹³⁾ L. c. str. 220.

¹⁴⁾ *Kutrzeba*, *Prawa* I. c. 314.

¹⁵⁾ Příklady tyto uvádí *Kutrzeba*, *Prawa* I. c. 299—311.

Zvláštní politické postavení stavů knížectví osvětimského a zátorského téměř po celých sto let od r. 1457 až do r. 1563 resp. 1564 není ovšem v současné době nějakým ústavním svérázným zjevem. Vzpomeňme jen na právní poměr mezi stavy země českých, v nichž stavové tvoří v každé zemi zemskou obec, která měla svá zvláštní privilegia a výsady i zvláštní sněmy a v každé zemi byly i zvláštní úřady a soudy, které svými nálezy tvořily zvláštní právní řád, takže vyskytaly se odchylky jednotlivých právních ustanovení mezi zeměmi českými.

A právě toto veřejnoprávní zvláštní postavení obou knížectví má důsledek i v tom, že i právní řád uvnitř obou knížectví podržuje veškerou schopnost vyvíjeti se dále a odlišně od právního řádu v koruně Polské. Skutečně setkáváme se v pramenech s tím, že je přímo zdůrazňováno, že v knížectví osvětimském a zátorském vládne právní řád jako v ostatních knížectvích slezských nebo ve Slezsku vůbec. Děje se tak v době, kdy již Osvětimsko a Zátorsko náleží ke koruně polské.¹⁶⁾ Nezdůrazňuje se pak pouze právní řád platný jen v zemích slezských, nýbrž přímo v pramenech se vytýká, že jde o právní obyčej, který je shodný jak ve Slezsku tak také v království českém.¹⁷⁾ Tím je řečeno, že přímo se zdůrazňuje české právo a nikoli právní obyčej obvyklý ve Slezsku, zvláště ve Slezsku dolním, kde převažoval vliv práva německého. Tím také dává se najevo jednotnost právního obyčeje v zemích Horního Slezska i v zemích českých.

Zvláště na zemských soudech v Osvětimsku a v Zátorsku podržuje se stále obyčej odvolatí se »na dvory«, čímž označuje se odvolání na knížecí dvory slezské v sousedních knížectvích slezských. Je to zvláště Těšínsko, Ratibořsko, Bytomsko a Opolsko, kam odvolávají se strany, proucí se před zemskými soudy v Osvětimsku a Zátorsku. Tím ovšem stará souvislost s ostatními knížectvími je zcela patrna.¹⁸⁾

Zdálo by se tu ovšem, že zdůrazňuje se pouze právní řád, který v obou knížectvích byl před jejich připojením k Polsku. Není tomu tak. Jejich souvislost se Slezskem zůstala i po připojení k Polsku. Nejlépe to dokazuje ta okolnost, že právní řád v Osvětimsku a Zátorsku až do inkorporování do Polska spočívá na důležité právní památce slezské, na slezském landfrídu z r. 1512. Na tento landfríd odvoláváno bylo v pramenech obou knížectví velmi často¹⁹⁾ a není vůbec sporu o tom, že tu jde právě o landfríd, který uzavřen byl mezi knížectvími slezskými ve Vratislavi.²⁰⁾

Z častého odvolávání se na slezský landfríd a pak zejména z té okolnosti, že při přeměně právních řádů výslovně bylo odstoupeno od tohoto landfrídu²¹⁾ a tím právě také změna uskutečněna, je patrné, že tento landfríd tvořil důležitý pramen, na němž se právní řád v obou knížectvích zakládal.

¹⁶⁾ *Bostel*, I. c. 1025, *Kutrzeba*, *Prawa, przywileje* I. c. 289 čl. 1., 296. Terr. Zator. t. 13, str. 135... že se to tak zachovává na inšich dvoroch slieských... Eod. I. str. 274... že taková věc [se] v zemi [sic] Osvětimských a v jiných zemích slieských zachovává...

¹⁷⁾ Terr. Zator. č. 13, str. 242... quia magnificum Laurencium Mysskowski castellanum Oswieczimensem in locum sui constituit et ordinavit in plenipotente ad levandum et extorquendum debitum trium milium et ducentorum florenorum a generoso domino Burian Swietlowski de Wlcznyow et in Strzecken de ipso suoque debito quietandum et pro ipsis tribus millibus et ducentis florenis debiti praefati agendum contra eundem Burian et cum de verbo suo monendum *juxta modum et consuetudinem observaciamque in regno Bohemiae et ducatu Slesiae diucius observatur.*

¹⁸⁾ *Bostel*, *Sądownictwo*. I. c. 1085—1092.

¹⁹⁾ *Kutrzeba*, *Prawa*, I. c. str. 280, 284, 302, Terr. Zator. t. 13, str. 134.

²⁰⁾ Důkaz provedl *Kutrzeba*, I. c. str. 231—232.

²¹⁾ *Bostel*, I. c. str. 1099 »Gdyż za namowami częstemi, a woła rad J. K. Mości panów polskiej korony i posłów ziemskich, panowie a szlachta księstw Oswiec. i Zator. odstąpiwszy Landfrídu a prawa swego szlaskiego przyjęli prawa a swobody i wolności wszystkiej korony polskiej pospolite, a przyłączeni sa ku ziemi a województwu krakowskiemu za nadaniem a uprzywilejowaniem J. K. Mości.

Je přirozeno, že, chceme-li se zabývatí otázkami právního řádu v Osvětimsku a Zátorsku, musíme přihlédnouti k tomuto landfrídu blíže.²²⁾ A tu je nám především zřejmo, že landfríd tento je landfrídem, který vztahoval se na celé Slezsko a měl jistě neobyčejný význam pro ně. Landfríd slezský z 16. listopadu 1512 spadá do doby, kdy všechny země českého státu hodlají použití této právní instituce za účelem upokojení a nápravy právního řádu ve všech zemích. Je to známou skutečností, ač ovšem zůstala právě tato okolnost při zhodnocování právního řádu v Osvětimsku a Zátorsku nepovšimnuta, a to zvláště ve vědecké literatuře polské. Roku 1512 v zemích českých vznikl pokus sjednotiti některé právní otázky, dotýkající se zemského míru společně pro všechny země. Děje se tak na generálním sněmu v Kladsku.²³⁾ Sněm kladský 16. prosince 1512 předcházely sněmy v jednotlivých zemích. Tak v Čechách konán byl sněm o svatě Kateřině²⁴⁾, v jehož ustanovení nalézáme také různá ustanovení, vyplývající ze snahy upravití zemský mír v Čechách. V současné době konaly se sněmy na Moravě i ve Slezsku a ze slezského sněmu vznikl landfríd 16. listopadu 1512. Když byla půda takto připravena, sjeli se vyslanci zemských sněmů českých zemí do Kladska, a tu se jednalo o uzavření landfrídu od všech českých zemí navzájem. Návrh jeho byl přednesen od poslů moravských i českých. Slezští stavové nejdříve byli ochotni přijmouti návrh a dali svůj návrh přecháti česky. Na podkladě tohoto jednání byl uzavřen landfríd mezi zemí českou, moravskou a slezskou v prosinci 1512, v němž stavové z jednotlivých zemí slibovali si vzájemnou pomoc při stíhání škůdců zemských, kteří by prchli z jedné země do druhé.²⁵⁾ Král Vladislav tyto smlouvy potvrdil počátkem roku 1513.²⁶⁾

Landfríd slezský z r. 1512 spadá tudíž nesporně politicky do snah, které plynou z právního řádu všech českých zemí a tím ovšem se plně přibližuje k současnému vývoji v našich zemích. I potvrzení slezského landfrídu z 6. února 1513 spadá v dobu potvrzení landfrídu, uzavřeného Čechami, Moravou a Slezskem.

Je přirozeno právě z těchto důvodů, že i obsah slezského landfrídu z r. 1512 nemůže býti vzdálen právnímu vývoji zemí českých. Přehlédneme-li jednotlivé články tohoto landfrídu, jsme skutečně překvapeni, srovnávajíc obsah s landfrídy i s jinými právními památkami ze zemí českých v době současné. Jeví se tu neobyčejná podobnost, která na některých místech ukazuje na úplné napodobení a parafrazi.²⁷⁾ Je podivno, že na tuto okolnost dosud upozorněno nebylo.

²²⁾ Text jeho uveřejnil *Kutrzeba*, I. c. 248 č. 11. Uveřejněn je zde jednak text německý, jednak text český. Dotazem bylo zjištěno, že text tohoto landfrídu se nenačítá ani v zemském archivu moravském, ani ve slezském v Opavě.

²³⁾ *Rezek*, O sněmu kladském 1512. Sborník hist. vydaný na oslavu desít. trvání Klubu hist. 1883 str. 5—8. Srov. *mé* Zemské míry na Moravě (1919) str. 9—10.

²⁴⁾ Lobkovičká knih. v Roudnici n. L., rkp. VI. Ee 18: »Sněmové stavův král. českého od l. 1492 až do l. 1541 fol. 11—11 v. Práví se tu na př. o jednání v Kladsku. ... item na ty pány, kteří mají do Kladska jeti, má dán býti list mocný pod pečeti zemskú a mají jej sebu vzíti a tu mají jednati s zeměmi Moravskú, Slezskú, Lužickú a šestí městy, a nemohli by se všemi jednati, ale s kteroužkoli zemí budou moci.

²⁵⁾ Vzorem tu může býti zápis mezi Moravou a Slezskem AČ. X. 348 č. XCVI.

²⁶⁾ *Palacký*, Dějiny V. 2. 211.

²⁷⁾ Možno tu jen stručně zaznamenati: čl. V. srov. s čl. 74 Kn. Tovač.; čl. VI. srov. land. 1496. Jestliže by kdo v zemi svévolně protiviti se chtěl. (Kn. Drn. str. 2); čl. IX. srov. s usnesením sněmu morav. z r. 1511 AČ X. 346 Nárok o čest; čl. X. srov. s čl. 544. Z. zř. VI. (1500). čl. XI. srov. s čl. 440. a 540. Z. zř. VI. a srov. Kn. Drn. str. 107. Zřízení roku 1516, kde obsah je podobný. čl. XII. srov. AČ X. 343 čl. 4. O tázání zločincův, srov. též čl. 544 Z. zř. VI. čl. XIII. srov. AČ. X. 342 čl. 2. Kdo by odbovčnicka neb zhůbci přijal na své obydlí. čl. XIV. srov. s čl. 201 Kn. Tovač. čl. XV. srov. AČ 344 čl. 5 a 6. O odpovědi. čl. XVI. srov. s AČ X. 344 čl. 7. O sedláčích, jak odpuštění bráti mají. čl. XVII. srov. Zřízení o ručnicích z r. 1524 v Čechách a Kn. Drn. str. 111. čl. XVIII. srov. AČ X. 324 čl. Item k tomu listu; čl. XIX. srov. čl. 548 Z. zř. VI. a kn. Drn. str. 107.

Velmi charakteristické jest právě pro srovnání landfrídu slezského a landfrídu moravských, že byly právním zřízením závazným pro všechny stavy v zemi. Všichni stavové museli k landfrídu přistoupiti a ustanovení jeho zachovávat. Bylo tomu tak na Moravě a bylo tomu tak rovněž i ve Slezsku.²⁸⁾ Z textu landfrídu je pak patrné, že slezský landfríd nebyl míněn jako instituce přechodná, která by pouze prozatímně upravovala právní řád a mír v zemi. Neboť oproti landfrídům jiným, které starají se především o ochranu zemského míru mimosoudními náhlými zásahy proti zločincům, slezský landfríd obsahuje i články,²⁹⁾ které týkají se právě soudního projednávání sporů a soudní ochrany právního řádu v zemi. Tím blíží se ustanovení slezského landfrídu více povaze zemských zřízení v zemích českých a nabývá povahy trvalé. I touto okolností můžeme si vysvětliti, proč slezský landfríd z r. 1512 jest po tak dlouhá léta v užití v slezských knížectvích a zvláště v Osvětimsku a Zátorsku, kde hraje vlastně úlohu zemského zřízení. Je pozoruhodno, že landfríd tento nazývá se v pozdějších pramenech, týkajících se Osvětimska a Zátorska, »constitutio« neb »constitutiones«, v českém textu »ústava«, právě tak, jako se nazývala zemská zřízení v zemích českých (constitutiones).³⁰⁾

Již tím je ovšem zcela jasno, že Osvětimsko a Zátorsko přiklonilo se ještě více k okruhu práva českomoravského, přijalo-li za základ svého právního řádu pramen, který je nejen politicky, nýbrž i obsahově plně právní památkou českého práva. Nejde tu tudíž o právo německé, nýbrž právě o vystředání některých recipovaných právních předpisů německých právem českým, zjev to, který se objevuje v celém Horním Slezsku, který je však pozoruhodnější tím, že se objevuje v zemích, které přiklonily se již politicky k Polsku. I *Kapras* vysvětluje tak právní vývoj v celém Horním Slezsku. Podle jeho studií nahoře uvedených bylo původně ve Slezsku slovanské právo kmenů, které původně Slezsko zaujali. Ve XIII. století nabylo převahy právo saské, které však nepůsobilo v Horním Slezsku tak silně jako ve Slezsku Dolním. A právě tato okolnost umožnila, že po válkách husitských šíří se do Horního Slezska nejen český jazyk úřední, nýbrž recipuje se i české právo. Od 15. století stávají se Těšínsko, Opolsko-Ratibořsko, Osvětimsko a Zátorsko i Sěversko územím, kde plně se uplatňují pravidla práva českého.

Není třeba jistě zdůrazňovati, že uvedli-li jsme recepční pochod v Horním Slezsku a vyskytl-li se v Osvětimsku a Zátorsku počátkem 16. století zjištěný zjev, že přijata zde byla za základ právního řádu památka obsahem česká, že i ostatní právní památky těchto zemí vyžadují si pozornosti českých právních historiků. Tím spíše, že obě země, jak Osvětimsko i Zátorsko, tyto právní památky nám zachovaly. Jsou to soudní knihy soudu osvětimského a zátorského. Mezi soudními knihami hornoslezskými zaujímají tyto soudní knihy zvláštní místo. Jsou zachovány z doby velmi staré a vyznačují se tím, že jsou psány jazykem českým, a to právě i v době, kdy již obě tato území k státu českému nenaležejí. Sám tento zjev je jistě pozoruhodný. Kdo nahlédne do těchto soudních knih, jistě poznává především shodou právníckou terminologií českou, v níž vyskytají se výrazy, které nutně přenášejí nás v právní myšlení

²⁸⁾ Lze tu právě pozorovati příslušné ustanovení landfrídu moravského a slezského: AČ X. 324 landfríd 1496. čl. XVIII. landfrídu slezského.

„Pakli by který svévolně proti vůli kr. jeho Mti, hajtmána a pánuov i našemu tomuto zřízení zasaditi se chtěl a příznávacieho listu nedali, ten napřed řádu svého, kterémž jest, má zbaven býti. a statek jeho v ruce krále JMti a země má připadený býti, a všichni máme sobě naň pomoci...“

²⁹⁾ Je to čl. 1., 2., 3. a 4.

³⁰⁾ V zákoně Sigmunda I. z r. 1532, *Kutrzeba*, Prawa, I. c. str. 280, 284.

„Jestliže by který obyvatel zemí Slezských k tomu landfrídu přistoupiti a tím se spravovati a podle toho zachovati nechtěl, takového nejvyšší hajtmán s pomocí vseh země k poslušenství připraviti a vo to trestati na hrdle i na statku jako rušitele obecního dobrého a pokoje.“

v zemích českých a ovšem i v právní jejich vývoj. Již B o s t e l tušil, že tercium comparacionis pro právo osvětímské a zátorské bylo by hledati spíše v právu českém než kdekoli jinde.³¹⁾ Definitivní úsudek o tom bude ovšem možno podati, až knihy tyto budou řádně vydány.

Naším úkolem právě v tomto článku jest upozorniti na důležitost uvedených rukopisů a podati prozatím popis a charakteristiku soudních knih osvětímských³²⁾ v rozsahu ovšem stručném, ponechávajice si volnost probrati některé podrobnosti až na místě jiném.

Soudní knihy osvětímské a zátorské se nám zachovaly dnes v archivu zemsrském v Krakově.³³⁾ Obsaženy jsou ve třech svazcích, označených nyní nepřesně signaturou Terrestr. Zator. t. 11., 13. a 14. Tomus Terr. Zator. 11. obsahuje v malém kvartu soudní zápisy zátorské od r. 1531—1562 (str. 219.) tom. 13. Terr. Zator. obsahuje soudní zápisy osvětímské a Ter. Zator. 14. soudní zápisy zátorské od r. 1490—1527 (str. 1—166.).³⁴⁾ K svazkům těmto druží se ještě tom. 12. Terr. Zator., který obsahuje polský překlad z r. 1638 uvedených právě zápisů, jak bude ještě uvedeno.

Soudní knihy osvětímské obsahuje tomus 13. Terr. Zator. Jak patrně, označení touto signaturou je vadné. Tomus tento je kniha rejstříkového formátu (12 × 33 cm), obsahující 998 stran nového paginování. Kniha je vázána v hladkou hnědou kůži ve vazbě z konce 17. století. Na hřbetě jejím jest tento nadpis: »Inducta Decret. Zator. 1446 ad 1586. Index 7. No. 13.« Nadpis tento je psán na přilepeném papíře, při čemž na kůži hřbetu je patrný nadpis starší v místech, kde papír nového nadpisu jest odtržen.³⁵⁾

Vlastní zápisy osvětímské obsahují str. 1. až str. 296. Str. 297—303—312 je složka z knih zátorských z druhé poloviny 16. století, psaná již polsky. Popsaná jest jen na str. 297—303, ostatní strany jsou prázdné. Od str. 313 až do konce jsou souvislé zápisy soudní zátorské, a to str. 313—712 Decreta (inducta) z r. 1566—1575, str. 713—806 z r. 1578, str. 807—998 z r. 1586. Text jejich je polský.³⁶⁾

V knihách osvětímských uvádí se také jejich název, kterým je povaha jejich charakterisována. Ihned na počátku těchto soudních knih jest titul »Registrum terrestre Oswantiense sub anno domini M^{CCCC}XXXX.«³⁷⁾ Na jiné složce je název český »Registr se počíná zemský.«³⁸⁾ Nadpis tento vyskytá se přímo v textu zápisů a neodlišuje se od něho. Jen jednou vyskytá se případ, kdy písař, zahajuje novou řadu zápisů, nadepsal novou složku na zvláštním listě také zvláštním nadpisem. Nadpis tento zněl: »Acta seu inscriptiones juris terrestris terrae Oswieczimiensis anno domini milesimo quingentesimo quarto decimo inceptae et per me Petrum notarium introductae.«³⁹⁾

³¹⁾ Bostel, l. c. str. 838.

³²⁾ Že bylo nám možno vykonati tuto práci v době poměrně krátké, o to má zásluhu zvláště ředitelství zemského archivu v Krakově (Archiwum ziemskie w Krakowie), které neobyčejně ochotně zapůjčilo rukopisy knih osvětímských do Bratislavy. Za vzácnou ochotu vyslovujeme zde opravdu vřelý dík. Jednak jest nám milou povinností poděkovati i řediteli univ. knihovny v Bratislavě dru J. Emlerovi, který velmi laskavě toto zapůjčení rukopisu zprostředkoval.

³³⁾ Bostel, Sądownictwo, l. c. 836—837 uvádí je ještě z archivu lvovského. Kutrzeba, Katalog krajowego Archiwum aktów grodzkich i ziemskich w Krakowie. TeKa grona konserwatorów Galycyi zachodniej tom. III. (1909) str. 86—93. Kutrzeba, Historia źródeł dawnego prawa polskiego II. str. 23—28. Kapras, Právo hornoslezské, str. 9.

³⁴⁾ Kutrzeba, Katalog l. c. str. 219.

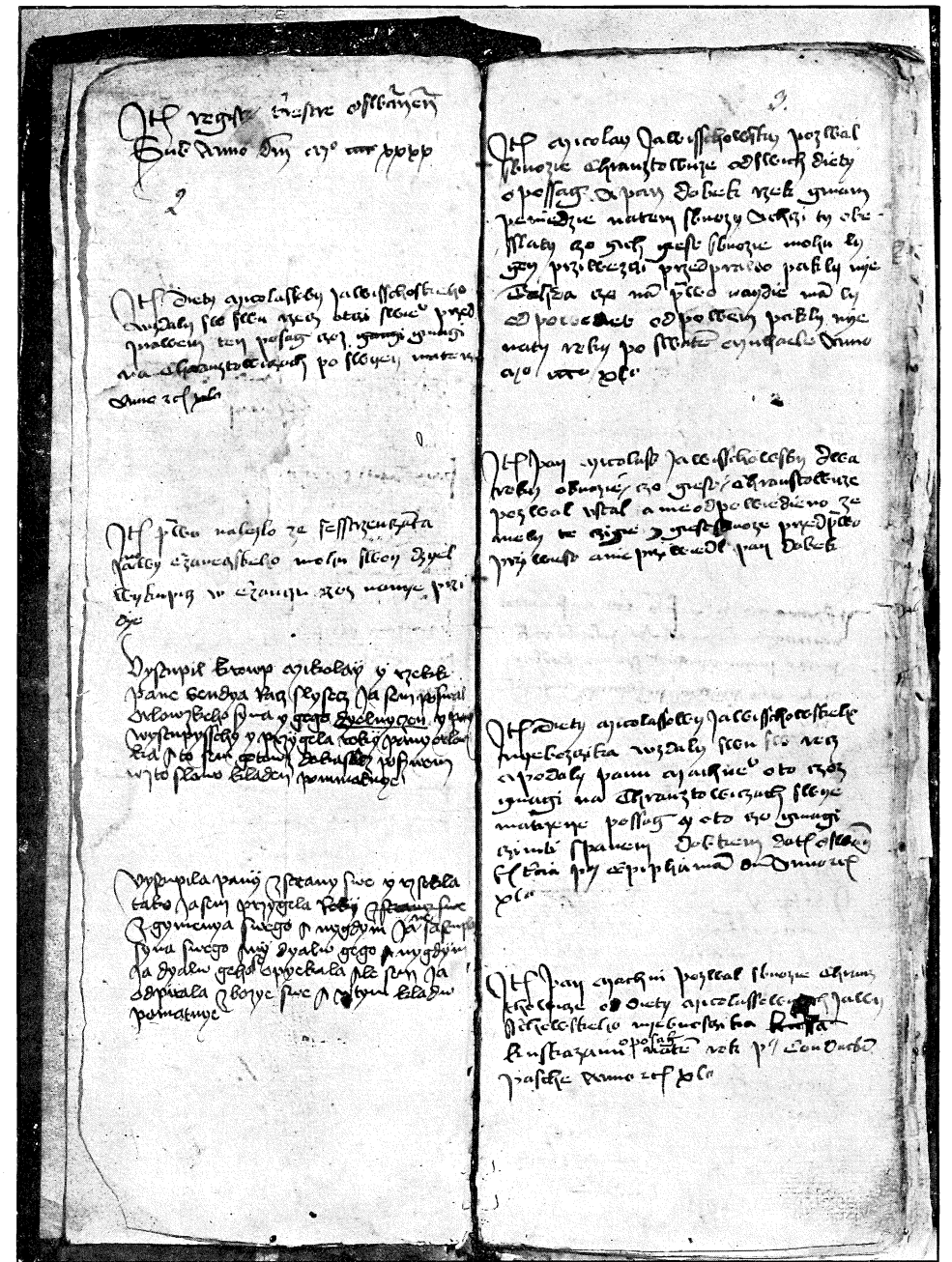
³⁵⁾ Svazku tomu podobá se vnější úpravou i sv. Terr. Zator. 14. Jinou úpravu má Terr. Zator. 11.

³⁶⁾ Srov. TeKa grona konserwatorów Galycyi zachodniej III. str. 219—220.

³⁷⁾ Terr. Zator. č. 13. str. 2. Srov. k tomu název knih zátorských Terr. Zator. 14. Incipit regestrum sive liber rerum, quae aguntur in jure terrestri...

³⁸⁾ Terr. Zator. č. 13. str. 41.

³⁹⁾ Terr. Zator. č. 13. str. 185.

Soudní knihy osvětímské, str. 2. a 3. Počátek nejstarších zápisů z r. 1440.

Zcela výmínečně v jedné ze složek osvětimských knih mluví se o zemských knihách, ovšem ve zvláštní složce, která obsahuje, jak bude uvedeno, obecné zápisy.⁴⁰⁾ Na jiném místě se dovídáme, že vedeny byly i zvláštní knihy, zvané zámkové, knihy zemské, v nichž zapisovány byly listy různého právního obsahu a z těchto zápisů po př. mohly být pořizovány i opisy s úředními pečeti v případě, kdy se originály ztratily.⁴¹⁾

Paginace knihy je velmi pozdní. Byla provedena jednou rukou v celé knize po svázání celého svazku. Vedle této paginace v osvětimských knihách psaných česky vyskytá se označování folií, a to tak, že odpočítány byly listy ve složce se nalézající, při čemž poslední strana označena číslem folia. Počítány byly zpravidla jen listy popsané. I toto označení provedeno najednou, ale daleko dříve než provedená paginace. Označení foliemi provedeno před vazbou, čemuž nasvědčuje ta okolnost, že byla svázáním listů na jednom místě (str. 253—4 a 271—2) foliace porušena.

Vnější popis zachované naší právní památky je asi tento: Prvá složka knihy (str. 1—26) skládá se ze šesti archů. Na počátku knihy jsou patrné zbytky jednoho uštířeného listu, který předcházal. Tyto zbytky jsou na vnitřní straně prvního listu přilepeny a možno tu čísti pouze zbytky některých písmen, které dosvědčují, že šlo o zápisy latinské a současné. Strana první je tudíž stranou třetí a jeví se pokračováním zápisů předcházejících. Str. 25—26 je zbytkem pravé polovice prvního archu této složky a na str. 26 je prvé označení odpočítaných listů »fol. 13.«.

Složka druhá je nejchatrnější a také nejneúplnější. Je zbytkem daleko větší složky. Obsahuje str. 27—40, skládá se však z jediného celého archu (str. 29—32), jenž jest uvnitř této složky. Str. 27—28 je levou, str. 33—34, 35—36, 37—38 a 39—40 jsou pravými polovicemi celých archů. Chybějící části jsou uštířeny a okraj jejich je slepen tak, že tvoří lžbet celé složky. Poslední list str. 39—40 je nahore odštířen (rozměry tohoto ústřížku 7 × 9 cm). Odštíření stalo se před jeho popsáním. Mezi str. 28—29 a 32—33 je vevázán úzký proužek papíru (rozměry 4 × 10 cm), na jehož utrženém okraji možno čísti jen »Judicio sen. Zator.« Na str. 40 je označení »fol. 7.«

Třetí složka je úplná, skládá se z osmi celých archů (str. 41—74). Prvý arch je poněkud vadně vevázán tak, že str. 41—42 pravým okrajem přesahuje ve vazbu na str. 73—74. Jako na str. 43—44 je vložen úzký pruh papíru (8 × 14 cm) tak, že menší jeho část je vevázána mezi str. 72—73. Na str. 74 je označení »fol. 16.« Čtvrtá složka skládá se z pěti celých archů (str. 75—94) a k nim připojen jest jeden volný list str. 95—96. Na str. 96 je označení »fol. 12.« Počítáme-li však listy, je patrné, že jeden list chybí. Nestala-li se vada při označování folií, ztratil se tento list před označením stran.

Pátá složka (str. 97—120) a šestá (str. 121—144) skládají se po šesti arších, při čemž na str. 120. je označení »fol. 12.« a na str. 139 »fol. 9.«, protože se tu nečítají další (str. 140—144) nepopsané stránky.

Str. 145—6, 147—8 jsou dva volné listy, na str. 148 je označení »fol. 2.«. Pak následují tři archy jako složka sedmá až po str. 160. Na str. 158. je označení »fol. 5.«, protože poslední list se opět nepočítá. Podobně jest tomu u složky osmé, která skládá se ze šesti archů (str. 161—184), při čemž na str. 174 je označení »fol. 7.«, neboť další stránky prázdné se nepočítají.

Devátá (str. 185—208) a desátá složka (str. 209—232) jsou pravidelné, skládají se po šesti arších, na str. 208 uvedeno »fol. 12«, na str. 232 rovněž »fol. 12«.

Jedenáctá složka je složena ze šesti archů (str. 233—254), při čemž poslední list chybí.⁴²⁾ Dvanáctá složka je neúplná, skládá se ze čtyř archů

⁴⁰⁾ Terr. Zator. č. 13. str. 120.

⁴¹⁾ Eod. l. str. 257.

⁴²⁾ Na konci str. 254 je znaménko X, které je uvedeno na začátku str. 255.

(str. 255—270), při čemž na str. 260 je označení »Registra fol. 3.«, neboť ostatní prázdné strany této složky se nečítají. Pak následuje list str. 271—272, na němž nalézáme označení »fol. 12.«. Protože jde tu o list volný, bylo by možno soudit, že je zbytkem celé složky, z které zbyl jen list poslední.

Konečně složka poslední je úplná str. 273—296 a na poslední stránce je označení »fol. 12.«.

Jak patrně z tohoto stručného popisu, nemůže být o tom sporu, že knihy osvětímské nezachovaly se nám úplně, nýbrž, že se některé listy ztratily, ač ovšem, pokud možno soudit, ztráty nejsou značné. Ve své původní podobě skládaly se osvětímské soudní knihy z jednotlivých archů, složených ve složky. Složky tyto byly nevázané, snad, jak by ukazovaly stopy na počátku složky na str. 185, bývaly převázány podélně provázkem. O tom, že zevně měly knihy osvětímské tuto podobu, zpraveni jsme ze zprávy s počátku 17. století z r. 1627, kde jsou charakterisovány takto: »iż są stare w rejestrzykach nieporzadnie niewiązane, czeskim językiem i pismem starem do przeczytania trudnem pisane, iniuria vetustatis i używaniem częstem napsowane, że kdy ekstraty potrzebującym ich mają być wyjmenowane, z wielką pracą i trudnością dochodzić przychodzi, pod którym aktem mają być wydane.«⁴³⁾

Pro vnější charakteristiku rukopisu je ihned nápadné, že v prvních dvou složkách střídají se různé ruce zapisovatelů měrou daleko větší než ve složkách dalších, kde po dlouhou řadu zápisů vyskytá se ruka táž. Vysvětlení k tomu nalezneme, zkoumáme-li, jak zápisy časově byly zapisovány a jak se po sobě vyskytají. A tu vidíme, že není mezi zápisy časového sledu a to nejen pokud jde o zápisy v různých letech, nýbrž i pokud jde o zápisy v témže roce.⁴⁴⁾

Zkoumáme-li podrobněji ruce zapisovatelů,⁴⁵⁾ poznáváme, že příčinu tohoto uspořádání zápisů do soudních knih jest, že zápisy nedály se s počátku chronologicky ani v určitém systému, nýbrž že zápisy dály se v témže roce, i v témže soudním zasedání na různé listy, při čemž byly mezi zápisy ponechávány mezery, jež později byly vyplňovány zápisy pozdějšími. Tak na př. zápis na str. 16. a na str. 21. je psán touž rukou z téže doby, podobně zápisy z r. 1446 jsou na str. 13.—16. a na str. 23. Totéž dosvědčují i neúplné zápisy, z kterých zbyly jen počátky, aniž byly později dopsány.

Oproti tomu složka třetí vyznačuje se nejen tím, že mizí časté střídání různých rukou, nýbrž již tím, že zápisy následují po sobě v pořadí chronologickém tak, jak dále se zasedání soudní, výminky vyskytají se zcela výmínečně. Složka tato obsahuje léta od r. 1465 až do r. 1488.⁴⁶⁾

Složka čtvrtá, pátá a šestá jsou opět zvláštní částí soudních knih osvětímských. Plyne tak z jejich znaků vnějších i obsahových. Neboť po stránce zevnější skládají se ze zápisů, které opětovně chronologicky se střídají dosti často jsouce časově od sebe vzdáleny. Obsahují také zápisy z doby, ze které, jak uvidíme, vyskytají se v jiných složkách zápisy seřazené ve sledu časovém. Z obsahu těchto složek je patrné, že máme před sebou několik složek zvlášť-

⁴³⁾ *Kutrzeba*, Katalog, str. 89, pozn. 1.

⁴⁴⁾ Doba zápisů je tato: 1440 str. 2., 1443 str. 5., 1455 str. 9., 1443 str. 10., 1444 str. 10., 1445 str. 12., 1446 str. 13.—16., 1464 str. 16., 1468 str. 17., 1469 str. 19., 1464 str. 21., 1460 str. 22., 1446 str. 23., 1447 str. 24., 25., 1448 str. 25., 26., 1457 str. 26., 1450 str. 27., 28., 1452 str. 29., 1456 str. 30., 1460 str. 32., 1460 str. 33., 34., 1464 str. 35., 37., 1465 str. 37., 1460 str. 40.

⁴⁵⁾ Podrobněji proběheme bohdá tuto otázku až na jiném místě.

⁴⁶⁾ Chronologický postup zápisů jest tento: 1465 str. 41. [vsuvka 1477 str. 43., 44.], 1466 str. 45., 1467 str. 46., 1468 str. 47., 1469 str. 51., 1470 str. 51., 1471 str. 52., 1473 str. 53., 1475 str. 54., 1476 str. 55.—57., 1477 str. 57., 1478 str. 58.—60., 1481 str. 61—63., 1482 str. 64., 1483 str. 65., 1485 str. 66., 1486 str. 67., 1487 str. 68., 1488 str. 72.—73., 1469 str. 74., 1488 str. 74.

ních nálezů, které bychom většinou nazvali nálezy obecnými.⁴⁷⁾ Jsou tu zápisy z r. 1498 až r. 1557.

V následujících složkách je obsažena souvislá řada zápisů, která navazuje na složku třetí jak časově, tak i uvedenou souvislostí zápisů. Vrací se tudíž svými zápisy do r. 1490 a pokračuje v nepřetržité řadě zápisů až do r. 1542, zápisy samy jsou časově jen nepatrně přerušovány a časově přemístěny.⁴⁸⁾

I pokud jde o jazyk zápisů, vyličené rozdělení soudních knih osvětímských se objevuje. Neboť v prvních dvou složkách nalézáme vedle zápisů českých, také zápisy latinské, které později se nevyskytají vůbec. I pokud jde o zápisy, psané jazykem českým, jest rozeznávati zápisy v prvních dvou složkách a zápisy ostatní. Prvé zápisy jsou psány jazykem, v němž vyskytají se archaismy a zvláště polonismy v daleko hojnější míře než později. Teprve v novějších zápisech vyskytají se polonismy opět měrou hojnější a jiného druhu nežli dříve. Dlužno ovšem připomenouti, že se zde vyskytají právnícké termíny a obraty i celé vazby, které jsou vžity v zemích českých, takže u zapisovatelů dlužno předpokládati dokonalou znalost terminologie české.⁴⁹⁾ Jsou zde ovšem i právní instituty, které jsou charakteristické pro právní oblast českou, jako jsou na př. stupky.⁵⁰⁾

Podle povahy zápisů⁵¹⁾ první, druhá a třetí složka jsou prvopisy, které byly psány ihned při řízení soudním. Je to patrné z jejich vnější formy. Složka čtvrtá až šestá jsou přepisy, které zapsány byly na čisto v knihy osvětímské z prvopisů. Je to rovněž patrné z jejich vnější formy a odpovídá to i jejich uvedené obsahové stránce. Str. 145—8 a složka sedmá jsou rovněž prvopisy jako prvé tři složky. Složka osmá až třináctá vykazují opět znaky, které charakterisují je jako čistopisy ze zápisů původních.

Obsahově blíží se osvětímské soudní knihy zvláště knihám opavským,⁵²⁾ neboť původně i zde nejsou zápisy jednoho a téhož druhu, nýbrž zápisy o různých procesních i právních jednáních před soudem. Nemáme před sebou

⁴⁷⁾ Časový sled zápisů jest tento: 1498 str. 75., 1501 str. 77., 1503 str. 83., 1510 str. 85., 1511 str. 87., 1515 str. 88., 1516 str. 90., 1520 str. 93., 1526 str. 94., 1527 str. 95., 1523 str. 95.—97., 1524 str. 99., 1529 str. 100., 1530 str. 101., 1531 str. 101., 1536 str. 102., 1538 str. 102., 1547 str. 105., 1523 str. 106., 1549 str. 107., 1550 str. 110., 111., 1551 str. 114., 1552 str. 121., 1552 str. 123., 1552 str. 126., 1553 str. 128—133., 1556 str. 135., 1557 str. 138.

⁴⁸⁾ Postup zápisů jest tento: 1490 str. 145., 1491 str. 145., 1492 str. 147., 1503 str. 149., 1493 str. 151., 1494 str. 151., 1495 str. 153., 1497 str. 154., 1499 str. 155., 1500 str. 157., 1505 str. 161., 1506 str. 162., 1507 str. 163., 1509 str. 165., 1510 str. 168., 1511 str. 168., 1512 str. 172., 1513 str. 173., 1514 str. 174., 1514 str. 185., 1515 str. 188., 1516 str. 191., 1517 str. 191., 1518 str. 193., 1519 str. 194., 1520 str. 196., 1521 str. 198., 1522 str. 201., 1523 str. 209., 1524 str. 213., 1525 str. 215., 1526 str. 219., 1527 str. 225., 1528 str. 229., 1529 str. 232., 1530 str. 238., 1531 str. 244., 1532 str. 247., 1533 str. 250., 1533 str. 255., 1535 str. 271., 1536 str. 278., 1537 str. 279., 1538 str. 281., 1539 str. 289., 1540 str. 290., 1541 str. 292., 1542 str. 294.

⁴⁹⁾ Na př.: památné; nalézati právo; poručiti na zrátu i na zisk; rok zavítý; připovídati se k majetku blízkosti po příbuzném; míti dosti pode při ztracením; plná moc spravovati při vzhuru i na dól; prositi za odtah do rokov příšlých; púhon při moci zůstaviti; poručník pře; mocný poručník; iako pravý dědic v ves uvázán byl; dáti volati za púhonem svým ku právu; vinu dávatí v něčem. A zemané jim odložili do rokov najprvších, že jestli W. má listy na to, aby je ukázal a pakli listuov míti nebude, ale chtí ji naučiti, kterak to přivesti má. Žádati od práva za opatření; naříkati zboží, t. j. přihlašovati se k nemovitostem s určitými nároky: že se jí dosti stalo... od slovného... bratra její slibující toho nenáříkati ani se k tomu navracovati nyní i na věky, že by jemu zase v tým právé právi byli, z čeho by je viniti chtěl... má-li mi rukoimie postaviti. aby mi práv byl, oč jemu vinu dám; list věnný; vdovi stolec; strana žalobná jest odpověděla, že pan... jest pozván podle práva s toho zboží, kde zasedí... atd.

⁵⁰⁾ Terr. Zator. 13. str. 120, 186, 207.

⁵¹⁾ Srov. k tomu *Handelsman*: O metodzie publikowania najdawniejszych ksiąg sądowych polskich. Przegląd hist. 1916, str. 331—4.

⁵²⁾ Srov. *Kapras*. Pozůstatky knih zemského práva a knížectví opavského (1906), I. str. XI. Úvodu.

ani knih půhoných ani pouze knih nálezových. Půkony v zachovaných knihách osvětímských se vůbec nevyskytají, neboť obsahují právě záznamy jen o řízení před soudem zemským. Uváděny jsou zde tudíž jen záznamy o vykonaných půhonech, které provedl soudní sluha — služebník zvaný. V těchto případech ličen je celý postup před soudem. A v nich vyskytají se protokoly, které obsahují přímé výpovědi osob před soudem a nálezy soudu, ale i záznamy o jiných právních jednáních, na př. o vzdání majetku, o procesním rukojemství, o přátelské smlouvě mezi stranami, o testamentu, o přípovědi k dědictví, zápis o létech sirotčích atd.

Kromě vlastních zápisů o procesních a právních jednáních před soudem nalezneme zde ještě různé zápisy jiné, na př. zápis, podávající nám seznam osob, které na soudě zasedaly. Jest tomu však jen v nejstarších složkách osvětímských knih. V nich vyskytne se i zápis o povolání určité osoby za soudce zemského.

Konečně jsou zde ještě přípisy, které daly se v době současné a které vlastně byly poznámkami písařovými na zadních stranách složek. Týkají se jak jednání před soudem, tak ovšem jsou poznámkami, které s obsahem soudních knih osvětímských nesouvisely.

Poslední skupinu poznámek tvoří nadpisy u jednotlivých zápisů. Pozorujeme totiž, že u jednotlivých zápisů objevují se nadpisy, které zřejmě jsou napsány později. Skutečně srovnáváme-li jejich ruku, vidíme, že byly napsány překladatelem knih osvětímských do polštiny Janem Písařovským r. 1638.⁵³⁾

Je třeba ovšem právě dodati, že kromě originálu dochoval se nám i polský překlad osvětímských knih. Překlad tento vznikl r. 1638, když sejmík zátorský dal podnět, aby knihy soudní, psané jazykem českým a starým písmem v 17. století již nepřístupným, byly přeloženy do polštiny. Sněmík těžil tu z ustanovení sněmu polského z téhož roku, podle něhož bylo dovoleno opsati a přepsati knihy vojevodstva krakovského.⁵⁴⁾ Byl požádán proto zemský písař Jan Písařowski, aby za značnou odměnu přepsal knihy osvětímské a zátorské a byli ustanoveni i komisaři, aby přezkoumali překlad. Knihy měly býti přeloženy a přepsány, aby byly zachráněny před zničením.⁵⁵⁾ Překlad tento jest nyní v Terr. Zator. 12. a obsahuje vše, co je obsaženo ve svazcích Terr. Zator. 11., 13., 14.

Přihlédneme-li k překladu knih osvětímských blíže, vidíme, že překladatel nepřekládal originální text zcela tak, jak se zachoval. Překladatel především sám si časově uspořádal zápisy tak, jak asi skutečně se časově po sobě daly. Nalezneme tudíž v překladu zcela jiný postup časový mezi zápisy než v originálu.⁵⁶⁾

Dlužno tu ovšem říci, že opisovatel a překladatel uspořádal si zápisy libovolně a že dopustil se na mnohých místech nejen chyb, nýbrž i nesprávností. tvoře si časový postup zápisů sám, buď proto, že chybně četl datum, neb proto,

⁵³⁾ Knihy zátorské tyto nadpisy u jednotlivých zápisů mají.

⁵⁴⁾ Vol. legum III., 956.

⁵⁵⁾ Srov. *Kutrzeba*, Katalog, str. 89.

⁵⁶⁾ Příklad, jak po sobě následují zápisy v originálu a v překladě, poskytne nám tento výpočet. (Prvé číslo zápisu původního, druhé překladu, podle našeho číslování.) 1., (21.), 2., (1.), 3., (2.), 4., (3.), 5., (4.), 6., (5.), 7., (6.), 8., (7.), 9., (8.), 10., (9.), 11., (11.), 12., (10.), 13., (12.), 14., (13.), 15., (14.), 17., (16.), 18., (17.), 19., (18.), 20., (19.), 21., (20.), 22., (22.), 23., (23.), 24., (24.), 25., (25.), 26., (26.), 27., (27.), 28., (28.), 29., (29.), 30., (30.), 31., (31.), 32., (32.), 33., (33.), 34., (34.), 35., (35.), 36., (36.), 37., (37.), 38., (38.), 39., (39.), 40., (43.), 41., (44.), 42., (40.), 43., (41.), 44., (42.), 45., (49.), 46., (50.), 47., (51.), 48., (52.), 49., (53.), 50., (54.), 51., (57.), 52., (55.), 53., (56.), 54., (59.), 55., (60.), 56., (61.), 57., (62.), 58., (45.), 59., (46.), 60., (47.), 61., (158.), 62., (159.), 63., (160.), 64., (161.), 65., (162.), 66., (163.), atd.

že zápisy libovolně zařadil v určitá léta. A nelze tudíž spoléhati na tento polský překlad při poznávání právě časového postupu zápisů.⁵⁷⁾

Konečně dlužno podotknouti, že překladatel nepřeložil vše. Co se mu zdálo, že nepatří přímo k soudním zápisům, to vynechal. Tak vynechal poznámky, které si zapisovatelé činili a mezi nimi i zápis, který je pokládán za zápis usnesení celé země osvětímské, který však ve skutečnosti není, leč právě uvedenou poznámkou písařovou.⁵⁸⁾

Polský překlad slouží ovšem k vyjasnění některých nejasných míst originálu a ovšem při výkladu některých nejasných výrazů.

⁵⁷⁾ Učinil tak *Bostel*, I. c. 837, pozn. 1.

⁵⁸⁾ Zápis tento uveřejněn u *Bostela*, I. c. 1100 a u *Kutrzeby*, I. c. 242.